

2
Norway

Oversikt

OVER VIRKSOMHETEN 1940–1946

NORSK FOLKEHJELP

Fagorganisasjonen og helsearbeidet.

Folkehelsen er i våre dager hevet opp på et langt høyere nivå enn for en menneskealder siden. Arbeidsforhold, boligforhold og ernæringsforholdene er bedret for det brede lag av folket takket være fagorganisasjonens seige kamp. Arbeidsdagen er kortere, og vi har fått lovfestet ferie, man har fått pusterom, fritid, hvor man kan utvikle seg og samle krefter til dagens arbeid. Dette har direkte avspeilet seg i folkets helse. Man kan trygt si: Arbeiderbevegelsen har skrevet ett av de viktigste blad i medisins historie.

Men til tross for den store framgang man kan notere seg på det helsemessige område, så er det mye ugjort, og arbeidslivets farer hviler ennå som en mare på arbeidsutøverne. I løpet av 10 år (1922—32) taptes på grunn av sykdom, invaliditet og død like mange arbeidsdager som det i løpet av en menneskealder (1904—1935) taptes på grunn av arbeidskonflikter i hele industrien. Før krigen var det mer enn 12 000 ulykker hvert år på de norske arbeidsplasser, mer enn 100 av disse hadde døden til følge. I tillegg hertil kommer så alle de titusener av småskader som ikke offentlig registreres, for ikke å tale om den konstante fare som er tilstede i de forskjellige yrker gjennom usunne og usanitære forhold på arbeidsplassen. Et gammelt ordspråk sier: «Den som har skoen på, vet best hvor den trykker.» Slik også når det gjelder ulykkene og de manglende sanitære forhold på arbeidsplassene. Arbeiderne måtte selv skape sin egen helseorganisasjon, — på bred folkelig basis.

Arbeidersaniteten dannes.

Det var Arbeidernes Idrettsforbund som gjennom sin organisasjon av bedriftsidrett, ble fullt klar over at: Det idretten bygger opp, kan brytes ned på arbeidsplassen.

Allerede i 1932 ble den første arbeidersanitetsforening i Norge stiftet innen Arbeidernes Idrettsforbund i Oslo. Denne hadde til oppgave å ta seg av skader under idrettskonkurranser og opprettet førstehjelpsstasjoner ved badeplasser og skikonkurranser hvor ulykker og skader forekommer. Den 10. septbr. 1937 nedsatte Arbeidernes Idrettsforbunds styre en komité som fikk i oppdrag å utarbeide retningslinjer for arbeidersanitetens organisering i vårt land. Denne komité hadde også representanter fra Arbeidernes Faglige Landorganisasjon. Arbeidernes Idrettsforbunds Sanitetsutvalg som ble dannet som et resultat av komiteens drøftelser og retningslinjer, bestod av:

Rolf Hofmo, formann.

A. Otto Johansen, sekretær.

Johs. P. Skogstad.

Hans Fladeby.

Chr. Henriksen.

De to sistnevnte oppnevnt av Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon.

Den 21. september 1937 sendte A. I. F.s Sanitetsutvalg ut sin første oppfordring til alle fagforeninger i Oslo om å delta på et førstehjelpskurs, og det meldte seg omlag 500 fagorganiserte arbeidere. Hermed var det første grunnlaget lagt. I løpet av 1938 holdtes det kurser på de forskjellige steder i landet med tilsammen 2 693 deltakere, hvorav 1821 menn og 872 kvinner. Av deltakerne var 1848 fagorganiserte, 631 var medlemmer av A. I. F. og 73 medlemmer av Norges Landsforbund for Idrett.

De forskjellige faglige distriktsorganisasjoner, fellesmøter av fagforeninger i de forskjellige byer og de enkelte fagforbund sluttet opp om sanitetsarbeidet, og der ble etter hvert organisert flere og flere sanitetsgrupper på arbeidsplassene. I løpet av

1938—39 ble det av A. I. F.s Sanitetsutvalg — Arbeidersaniteten — organisert 147 sanitetsgrupper fordelt på 27 kretser, og ifølge rapportene var det pr. 1. januar 1940 ytet førstehjelp ia) i 6 979 tilfelle, hvorav 1 053 på arbeidsplasser, 1 776 i skiløypa og på idrettsplasser og 4 150 ved førstehjelp og livredningsstasjoner. Pr. 1. januar 1940 var det holdt kurser i førstehjelp, sivilt luftvern og hjemmets sykepleie på 129 steder i landet med i alt 13 890 deltakere, i alt 364 lærere hvorav 214 leger og medisinere og 92 sykepleiersker deltok i undervisningen.

Gjennom Arbeidersaniteten som ble båret fram av idrettsungdommen og de fagorganiserte arbeidere, var det første grunnlaget skapt for en arbeidernes helseorganisasjon. Paralelt med denne utvikling hadde man i årene 1936—39 den norske Hjelpekomité for Spania som var organisert med rot i fagbevegelsen, og som nedla gjennom sine over 100 underavdelinger et enestående innsamlings- og hjelpearbeid til fordel for det kjempende demokratiske spanske folket. Komiteen innsamlet omlag 2 mill. kroner, reiste sykehus og barnehjem, organiserte en rekke matutdelingsstasjoner og sendte den spanske sivilbefolkningen betydelige sendinger matvarer, medisiner og forbindingssaker. Da komiteen høsten 1939 stod ved avslutningen av sitt arbeid, fremmet dens arbeidsutvalg framlegg om å danne en organisasjon som skulle legge hovedvekten på helsearbeidet, men som også skulle utføre praktisk hjelpearbeid ved å tre til når befolkningen i vårt eget eller andre land ble rammet av nød, framkalt av krig, store ulykker, økonomisk sammenbrudd o. l. Etter framlegget skulle organisasjonen også delta i anskaffelse av materiell og støtte opplæring av hjelpemannskaper til bruk ved større ulykker og til beskyttelse av sivilbefolkningen under krig.

Den 28. september 1939 innledet en representant for komiteens arbeidsutvalg, medisinaldirektør Karl Evang, for dannelsen av en bred helse- og hjelpeorganisasjon «Norsk Folkehjelp». På representantskapsmøte i Arbeidernes Faglige Landsorgani-

1938—39 ble det av A. I. F.s Sanitetsutvalg — Arbeidersaniteten — organisert 147 sanitetsgrupper fordelt på 27 kretser, og ifølge rapportene var det pr. 1. januar 1940 ytet førstehjelp ialt i 6 979 tilfelle, hvorav 1 053 på arbeidsplasser, 1 776 i skiløypa og på idrettsplasser og 4 150 ved førstehjelp og livredningsstasjoner. Pr. 1. januar 1940 var det holdt kurser i førstehjelp, sivilt luftvern og hjemmets sykepleie på 129 steder i landet med i alt 13 890 deltakere, i alt 364 lærere hvorav 214 leger og medisiner og 92 sykepleiersker deltok i undervisningen.

Gjennom Arbeidersaniteten som ble båret fram av idrettsungdommen og de fagorganiserte arbeidere, var det første grunnlaget skapt for en arbeidernes helseorganisasjon. Paralelt med denne utvikling hadde man i årene 1936—39 den norske Hjelpekomité for Spania som var organisert med rot i fagbevegelsen, og som nedla gjennom sine over 100 underavdelinger et enestående innsamlings- og hjelpearbeid til fordel for det kjempende demokratiske spanske folket. Komiteen innsamlet omlag 2 mill. kroner, reiste sykehus og barnehjem, organiserte en rekke matutdelingsstasjoner og sendte den spanske sivilbefolkningen betydelige sendinger matvarer, medisiner og forbindingssaker. Da komiteen høsten 1939 stod ved avslutningen av sitt arbeid, fremmet dens arbeidsutvalg framlegg om å danne en organisasjon som skulle legge hovedvekten på helsearbeidet, men som også skulle utføre praktisk hjelpearbeid ved å tre til når befolkningen i vårt eget eller andre land ble rammet av nød, framkalt av krig, store ulykker, økonomisk sammenbrudd o. l. Etter framlegget skulle organisasjonen også delta i anskaffelse av materiell og støtte opplæring av hjelpemannskaper til bruk ved større ulykker og til beskyttelse av sivilbefolkningen under krig.

Den 28. september 1939 innledet en representant for komiteens arbeidsutvalg, medisinaldirektør Karl Evang, for dannelse av en bred helse- og hjelpeorganisasjon «Norsk Folkehjelp». På representantskapsmøte i Arbeidernes Faglige Landsorgani-

sasjon vant framlegget stort bifall, og møtet besluttet enstemmig i prinsippet å gi sin tilslutning til dannelsen av Norsk Folkehjelp, og overlot til Landsorganisasjonens sekretariat i samarbeid med andre organisasjoner å sette Folkehjelpen ut i livet. I sekretariatets møte 31. oktober 1939 oppnevntes følgende til å utrede saken nærmere:

Hovedkasserer I. B. Aase.
 Forretningsfører Albert Raaen.
 Sekretær Neimi Lagerstrøm.
 Sekretær Haakon Lie.

Disse sammen med representanter for Spaniakomiteens arbeidsutvalg, Ingeniør Fredrik Haslund og medisinaldirektør Karl Evang, dannet så det forberedende arbeidsutvalg for dannelse av Norsk Folkehjelp.

Norsk Folkehjelp konstitueres.

Den 7. desember 1939 sammenkaltes til konstituerende møte, og der møtte omlag 60 representanter fra Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon, Norges Bonde og Småbrukerlag, Norges Fiskarlag og andre landsomfattende sammenslutninger. Norsk Folkehjelp ble konstituert med disse formålsparagrafer:

Norsk Folkehjelp har som formål å drive helsearbeid og i spesielle tilfelle organisere brede hjelpeaksjoner fra det norske folk. Norsk Folkehjelp ser som sine nærmeste oppgaver:

1. Å tre til ved nød som rammer befolkningen i vårt eget eller andre land, ved krig, store ulykker, økonomiske sammenbrudd o. l.
2. Å gå inn for en effektiv utbygging av det forebyggende helsearbeid, særlig med sikte på barns og ungdoms helse, hjemmets og arbeidslivets hygiene.
3. Å drive opplysnings- og propagandaarbeid i helsespørsmål.
4. Å delta i anskaffelse av materiell og støtte opplæring av hjelpemannskaper til bruk ved større ulykker og til beskyttelse av sivilbefolkningen under krig.

Som arbeidsutvalg, med funksjonstid inntil representantskapsmøtet, ble disse enstemmig valg:

Forretningsfører Albert Raaen, formann, hovedkasserer I. B. Aase, varaformann, medisinaldirektør Karl Evang, ingeniør Fredrik Haslund, sekretær Neimi Lagerstrøm, forretningsfører Gunnar Disenaen og sekretær Haakon Lie.

Arbeidersaniteten knyttes til Norsk Folkehjelp.

Da Norsk Folkehjelp ble dannet på en bred folkelig basis, var det naturlig at Arbeidersaniteten ble knyttet til Norsk Folkehjelp, slik at de helseoppgaver som er reist kunne nå ut til alle lag av samfunnet. I møte den 10. januar 1940 hvor Albert Raaen og Per Borgersen deltok fra Norsk Folkehjelp og A. Otto Johansen og Rolf Hofmo fra Arbeidersaniteten, ble en enig om at Arbeidersaniteten skulle sammenslutes med Norsk Folkehjelp, og at Arbeidersanitetens Landsutvalg skulle fungere som rådgivende utvalg. Utvalget antok navnet Norsk Folkehjelps Sanitetsutvalg og de enkelte sanitetsgrupper forandret sine navn til Norsk Folkehjelps sanitet.

Hermed ble det skapt enhet i organisasjonsoppbyggingen, og mulighetene for en sterk utbygging av saniteten ble lagt til rette. Under krigen har Norsk Folkehjelps sanitet i første rekke beskjeftiget seg med det sivile luftvern. Her stod Folkehjelpens sanitet særlig godt rustet, idet den hadde utdannet omkring 14 000 førstehjelpere fordelt på 129 steder, som utførte et meget godt arbeid. Således kan nevnes at den 9. april 1940 hadde Røyken og Hurum Sanitetsgruppe omlag 400 førstehjelpere i aktivitet fra kl. 6 om morgenen, og det ble straks opprettet 4 lasaretter for de evakuerte. I Oslo alene var det innkalt 850 mann og i løpet av dagen hadde saniteten bemannet 21 alarmapparater og 2 førstehjelpsstasjoner. Disse mannskaper måtte de første dager hente sårede blant annet fra Stryken, Roa og Harestua, og fra disse turer ble det rapportert at det hersket

matnød blant den evakuerte sivilbefolkning. Her ble den første hjelpeaksjonen fra Norsk Folkehjelp satt i gang.

Ellers viste rapportene at det var Norsk Folkehjelps sanitet som var kjernetroppene i det sivile luftvern. Mannskapene var godt utdannet og med fare for sitt eget liv meldte de seg frivillig til tjeneste. Vi nevner her Kristiansund hvor 4 av Norsk Folkehjelps førstehjelpere mistet livet på sin post for å trygge sivilbefolkningen. Krigens første dager viste at Folkehjelpen gjorde rett når den i sine førstehjelpskurser og i henvendelse til statsmaktene pekte på at det var de små steder og industristrøk som ville bli rammet hardest under krig, og at det var der evakueringsproblemen var størst.

Norsk Folkehjelps liv og virksomhet har helt fra starten vært preget av krigen. Den første hjelpeaksjonen kom til å omfatte Finland, idet som bekjent krigen mellom Finland og Sovjet-Unionen tok sin begynnelse 30. november 1939. I løpet av de 4 måneder som Finlandshjelpen varte, ble det samlet inn henvend to mill. kroner til Norsk Folkehjelps virksomhet. Foruten innkjøp av 300 tonn klippfisk, 10 000 torskelevertran og for 30 000 kr. hermetikk, sardiner og kippers, stilte Norsk Folkehjelp de fornødne midler til rådighet for avsendelse av 30 leger og 30 sykepleiersker til Finland. Senere ble det sendt ytterligere 10 sykepleiersker, således at Norsk Folkehjelp under Finlandskrigen hadde i alt 70 leger og sykepleiersker i Finland. Videre da det ble opprettet hovedsykehus for russiske krigsfanger i Kokkala, ble 1 kirurg og 8 sykepleiersker plassert der. I sin hjelpevirksomhet for Finland la Norsk Folkehjelp særlig vekt på arbeidet for de syke og sårede og hjelpen til den finske sivilbefolkningen, og i særdeleshet hjelpen til flyktninger og de evakuerte som på grunn av den strenge vinteren og utilstrekkelig ernæring led meget ondt.

Av de innsamlede midler ble over 200 000 kr. anvendt til å holde sanitetspersonale i Finland, innkjøp av medisin og sanitetsmateriell og annen utrustning. Dessuten ble det hver uke

sendt 2 500 kg. torskelevertran og store partier matvarer til de evakuerte og barn i de finske barnehjem for tilsammen over 300 000 kr. I tillegg til dette kommer de store forsendelser av klær og gaver in naturalia som de lokale avdelinger og forskjellige ungdomsorganisasjoner samlet inn. Verdien av disse gaver antas å ligge mellom 4 og 500 000 kr. I krigens første uke kom ca. 1500 finske flyktninger over til Norge i Finnmark og Troms fylker. Under Justisdepartementets ledelse ble det dannet en spesiell nemnd, Justisdepartementets komité for finske flyktninger. Norsk Folkehjelp stilte kr. 45 000 til rådighet for dens virke. Ved den finske krigs avslutning i mars 1940 hadde Norsk Folkehjelp ennå 1 080 000,— kr. til disposisjon.

Norsk Folkehjelp under krigen i Norge.

Da så krigen kom til vårt eget land, meddelte de finske myndigheter at de midler som var innsamlet til Finnlandshjelpen, fritt kunne disponeres til fordel for våre egne landsmenn. I siste halvdel av april 1940 ble det etter initiativ av Administrasjonsrådet nedsatt en felleskomité av de forskjellige hjelpeorganisasjoner, «Felleskomiteen for humanitært hjelpearbeid». Den var sammensatt av disse organisasjonene: Norges Røde Kors, Norske Kvinners Sanitetsforening, Kvinnenes Arbeidshjelp, Nansenhjelpen, Det Sivile Luftvern, Medisinaldirektoratet og Norsk Folkehjelp. Under navnet Nasjonalhjelpen til de skadelidte distrikter besluttet komiteen i de siste dagene av juni måned å gå inn for en felles landsinnsamling for de krigsherjede strøk. For å danne enhet i hjelpearbeidet til de krigsherjede strøkene og samordning i hjelpeorganisasjonene ble denne organisasjon skapt. Dens arbeid begrenses til dette bestemte arbeidsområde. Til Nasjonalhjelpens arbeid stilte Norsk Folkehjelp umiddelbart etter dannelsen 50 000 kr. til disposisjon. Dessuten er av de midler Norsk Folkehjelp har samlet inn, kr. 685 000,— stilt til rådighet for hjelpearbeidet

gjennom denne fellesorganisasjon til hjelpen til de skadelidte.

Til de krigsherjede strøk i Hedmark, Opland, Buskerud, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Nordland og Troms, ble utdelt for 350 000 kr., til alminnelig hjelpearbeid i Nordland, Troms og Finnmark kr. 60 000,—. I alt ble i perioden 23. april 1940—1. september 1940 ytet bevilgninger for kr. 1 483 250,—.

Norsk Folkehjelps første ordinære representasjonsmøte 28.—29. sept. 1940.

Norsk Folkehjelps første ordinære representantskapsmøte holdtes den 28. og 29. september 1940 i Oslo. Foruten hovedstyrets 7 medlemmer møtte 21 representanter fra distriktsorganisasjonene, 28 representanter fra de tilsluttede landsammenslutninger, likesom Sosialdepartementet, Statens Arbeidstilsyn, Medisinaldirektoratet og Oslo Helseråd var representert. Av de spørsmål som ble behandlet, kan nevnes: Norsk Folkehjelps retningslinjer i helsespørsmål, innleder dr. Jonn Caspersen, Tuberkulosematrikkelen, innledere dr. Otto Galtung Hansen og Per Borgersen, Bedrifts- og Yrkeshygiene, innleder dr. Arne Bruusgaard, landsplan for ferieopphold for mødre og barn, innleder dr. Alf Seweriin, og Organisasjonsspørsmål, innleder kontorsjef Peder Birkeland.

Til hovedstyre valgtes:

Formann: Stadsfysikus A. Diesen.

Varaformann: Hovedkasserer I. B. Aase.

Styremedlemmer: Forretningsfører Torbjørn Henriksen, sekretær Jon Vraa, Tora Johansen, arbeidsinspektør Aaslaug Aasland og sekretær Sigurd Halvorsen, med

Neimi Lagerstrøm, Arne Bruusgaard og A. Otto Johansen som varamenn.

I hovedstyremøte den 7. oktober 1940 ansattes Rolf Hofmo som generalsekretær.

I løpet av sommeren og høsten 1940 holdtes 4 kurser med 200 representanter for hele landet på Sørmarka. Kursene omfattet kostholdsspørsmål, bedrifts- og yrkeshygiene, arbeidet i arbeidsnemnder og helseråd, og et for tillitsmenn i Norsk Folkehjelp.

8. og 9. februar 1941 holdtes tillitsmannskonferanse i Oslo hvor 15 av organisasjonens 19 distriktslag var representert. Distriktslagene i Nord-Norge kunde på grunn av forholdene ikke møte.

Av de spørsmål som ble behandlet, kan nevnes:

Distriktslagenes organisasjonsmessige oppgaver. Innleder: sekretær Jon Vraa.

Badstunemndenes praktiske oppgaver. Innleder: Arkitekt Tveten og kontrollør Sigurd Halvorsen.

Kostholdsnemndenes oppgaver, praktisk tilrettelegging av kostholdskurs, kostholdet på arbeidsplassen osv. Innleder: Konsulent Bjørnstad.

Kurs i bedrifts- og yrkeshygiene — distriktsvis og lokalt. Innleder: Dr. Arne Bruusgaard.

Helsestasjoner og utlånestasjon for sanitets- og sykemateriell. Innleder: Dr. Jonn Caspersen.

Studievirksomheten: Innleder: Sekretær Arne Johnsen.

Nazistene oppløser Norsk Folkehjelp.

Tross de vanskelige og ekstraordinære forhold som krigen skapte kom man langt på vei i oppbyggingen av organisasjonen. Da Norsk Folkehjelp den 10. september 1941 ble oppløst, omfattet den 19 distriktslag, 120 avdelinger, ca. 250 folkehjelpsforeninger og sanitetsgrupper, 31 tilsluttede fagforbund og 6—700 kollektivt tilmeldte fagforeninger, idrettslag, avholdslag og andre upolitiske større organisasjoner og hadde ca. $\frac{1}{2}$ mill. medlemmer.

Norsk Folkehjelps kontorer og midler ble overtatt av Nasjonal Samlings Hjelpeorganisasjon, den såkalte N.S.H. For hovedorganisasjonen, distriktslag og avdelinger beslagla man kr. 341 955.54 (som det ennå ikke har lyktes å få frigjort). Hertil kommer diverse varer for ca. kr. 126 000.—.

Beretning

fra Norsk Folkehjelps interimsstyre i Sverige

fra nov. 1942 til mai 1945.

Høsten 1942 ble det blant tillitsmenn og aktive medlemmer av Norsk Folkehjelp som da befant seg i Sverige, drøftet nedsettelsen av et styre i Stockholm for å undersøke hva en kunne gjøre blant flyktningene i Sverige og dels å planlegge organisasjonens framtidige virksomhet.

I november ble et styre konstituert. Sammensetningen ble følgende: Formann Karsten Torkildsen, sekretær Per Borgersen, Thorleif Andersen, Arne Haugen og Kristian Kulstad. Senere ble styret utvidet med et medlem, Lars Linneberg. Man diskuterte Norsk Folkehjelps retningslinjer for den framtidige virksomhet.

På et møte i Stockholm den 16. februar 1944 ble det valt et interimsstyre, — formann Karsten Torkildsen og medlemmer Oscar Lauritzen, Thorleif Andersen, Kristian Kulstad, Arne Johnsen, Trygve Nilsen, Lars Linneberg og Per Borgersen. Varamenn ble Georg Jacobsen, Anders Salvesen og Jon Aae.

I møte 18. februar valtes som varaformann Trygve Nilsen og som kasserer Arne Johnsen.

I møte den 24. januar 1944 meddelte Per Borgersen at han måtte fratre som sekretær på grunn av andre gjøremål.

I møte den 21. desember s. å. ble Omar Gjesteby ansatt, og tiltrådte stillingen 1. januar 1945.

I Interimsstyrets møte 3. januar 1945 ble det besluttet at Omar Gjestebø skulle re inn i de forskjellige særutvalg som sekretær. Fra 1. januar 1945 har dr. Hans Jacob Ustvedt vært medlem av styret som stedfortreder for helsedirektør Karl Evang.

I tiden 1. mars—20. mars 1945 hadde styret følgende sammensetning: Formann Karsten Torkildsen, Sigurd Halvorsen, Per Borgersen, Torbjørn Henriksen, dr. Hans Jacob Ustvedt, Arthur J. Olsen, Georg Jakobsen, Arne Johnsen og Omar Gjestebø.

Hovedstyret.

På årsmøtet den 20. mars 1945 ble følgende hovedstyre valt: Formann Karsten Torkildsen, varaformann Sigurd Halvorsen, medlemmer Arne Johnsen, Per Borgersen, Torbjørn Henriksen, Rachel Grepp, Thorleif Andersen, Arthur J. Olsen, dr. Lars Linneberg, Margit Evensen, Anders Andreassen, Ingv. Jaklin, Rakel Gulbrandsen, Oskar Lauritzen og Mimi Haugen, samt dr. Hans Jacob Ustvedt. Varamenn ble Alf Karlsen, Georg Jacobsen, Benny Borgersen, Erling Frogner, Ester Pedersen og Anders Salvesen.

Arbeidsutvalget:

Karsten Torkildsen, Sigurd Halvorsen, Arne Johnsen, Per Borgersen, Torbjørn Henriksen og Rachel Grepp.

Bedrifts og yrkeshygienisk utvalg:

Formann Karsten Torkildsen, medlemmer Arthur Olsen, Hans Hansen, Ambjørg Bråthen og Karl Bottenmann.

Helseutvalget:

Formann Per Borgersen, medlemmer dr. Linneberg, Rachel Grep, dr. Lis Bang-Hansen og Idar Nordstrand.

Fangeutvalget:

Formann Sigurd Halvorsen, medlemmer Torbjørn Henriksen, Aase Lionæs, Georg Jacobsen og Gudmund Harlem. Konsulenter Sigurd Hoel og Odd Wennesland.

Hjelpeutvalget for de befridde områder:

Formann Arne Johnsen, medlemmer Gunnar Sand, Margit Evensen, Jørgen Garborg og Ingv. Jaklin.

Interimsstyrets arbeid.**A. Tuberkulosearbeidet.**

Etter konferanse med helsemyndighetene i mars 1943 ble det enighet om at det ville være gunstig om Norsk Folkehjelp ville forberede sitt senere helsebyggende arbeid for for de tuberkuløse i Norge, ved anskaffelse av røntgen-skjermbildefotoapparat, som først kunne benyttes i Sverige. Etter skriftlig henstilling fra Medisinaldirektoratet i Sverige og Flyktningskontoret gikk Norsk Folkehjelps interimsstyre inn for å skaffe de nødvendige midler til innkjøp av 2 apparater til en verdi av omlag kr. 50 000,—. Ved villighet fra Svenska Norgehjälpens side bevilget de dette beløp, og apparatene ble innkjøpt.

Den 31. mai 1943 ble det inngått låneavtale mellom Kgl. Norsk Legasjons Helsekontor og Norsk Folkehjelps styre i Sverige om at de 2 skjermbildeapparatene skulle utlånes til Helsekontoret så lenge de hadde bruk for disse i Sverige. Apparatene skulle etter bruken leveres tilbake i utmerket stand.

B. Innkjøp av møbler til de krigsherjede distrikter.

I sommermånedene drøftet representanter for Norsk Folkehjelp og representanter fra Staten mulighetene for å sette

i gang en produksjon av møbler i Sverige som senere skulle sendes til de krigsherjede distrikter i Norge.

C. Forberedelser når det gjelder det bedrifts- og yrkeshygieniske arbeid.

Interimsstyret var klar over at det forebyggende helsearbeid på arbeidsplassene ville bli en av de største oppgaver som måtte løses etter krigen, og i forbindelse med dette måtte en igangsette et landsomfattende opplysningsarbeid. Interimsstyret utarbeidet derfor i denne forbindelse en fortegnelse over bøker og brosjyrer som om mulig burde lages ferdig. Fortegnelsen inneholdt forslag til 15 bøker og brosjyrer.

D. Dannelse av en helseorganisasjon i Sverige.

I mars og april d. å. ble det ført konferanse med sjefen for Legasjonens helsekontor om opprettelse av helseorganisasjon i Sverige, som skulle bedre de yrkeshygieniske forhold for de mange nordmenn som var sysselsatt i svensk jord- og skogbruk.

Årsmøtet 16. februar 1944.

På møtet i Stockholm deltok følgende 15 representanter fra 5 av Norsk Folkehjelps distriktslag i Norge:

Østfold distriktslag: Oscar Lauritzen og Hans Hansen, Sarpsborg, Georg Jacobsen, Einar Olsen og Trygve Kristiansen, Halden.

Oslo og Akershus: Karsten Torkildsen, Reidar Gigernes, Trygve Nilsen, Mimi Haugen, Arne Johnsen og Per Borgersen, alle Oslo.

Vestfold: Arthur J. Olsen, Tønsberg, Gøsta Anderson, Sandefjord.

Sørlandet: Anders Salvesen, Kristiansand S.

Nordmøre og Romsdal: Kristian Kulstad, Kristiansund N.

Dessuten møtte fra A. F. L.s sekretariat i Stockholm A. Karl- sen. Møtet godkjente samstemmig den av Interimsstyret fram- lagte årsmelding.

Ved gjennomgåing av de forskjellige arbeidsoppgaver uttalte møtet seg for at Interimsstyret snarest burde oppnevne utvalg til å forberede:

- a) Hjelp til de krigsherjede distriktene,
- b) Hjelp til fangene,
- c) Behandlingen av helsespørsmålene,
- d) Det bedrifts- og yrkeshygieniske arbeid.

Møtet vedtok at deltakerne i møtet pluss medlemmer av organisasjonen som måtte komme fra Norge skulle danne et representantskap, som Interimsstyret ved behov kunne innkalle for å drøfte foreliggende saker.

Det var også oppe spørsmålet om et organisasjonsutvalg som kunne arbeide med reorganiseringen av Norsk Folkehjelp så snart situasjonen tillot det. En ble imidlertid enige om at arbeidsutvalget skulle ta seg av denne oppgaven.

En fattet i samme møte vedtak om at det er forutsetningen at Norsk Folkehjelps administrasjon overleveres til organisasjo- nens hovedstyre i Norge når forholdene tillater det.

Utvalgenes arbeid.

Med den arbeidsfordeling som fant sted ved oppnevningen av de nevnte 4 utvalg, har det i første rekke blitt i disse at det vesentlige arbeid har samlet seg. Uvalgenes utredninger og framlegg har vært til behandling i Arbeidsutvalget og Interims- styret, slik at disse organisasjonsinstanser til enhver tid har hatt oversikt over det omfattende forberedelsesarbeid utvalgene har utført. Utvalgenes rapporter lyder som følger:

Utvalget for bedrifts- og yrkeshygiene.

Utvalgets oppgave har i året bestått vesentlig av å legge opp retningslinjer for det framtidige arbeid for Norsk Folkehjelp når det gjelder bedrifts- og yrkeshygiene.

For å høste erfaring av hvor langt svensk bedriftsliv og svensk fagorganisasjon var kommet på dette felt, ble der holdt en bedrifts- og yrkeshygienisk konferanse den 5. desember 1943. Denne konferanse var så vellykket at man tok opp spørsmålet på ny og holdt en lignende konferanse den 29. november 1944. Programmet var:

1. Sekretær Arthur J. Olsen avla rapport om sine inntrykk når det gjelder bedrifts- og yrkeshygienisk arbeid i Sverige, som han hadde høstet ved å besøke en rekke svenske bedrifter angående dette felt.

Forutsetningen er at når Olsen er ferdig med sitt arbeid, skal det lages en brosjyre om dette. Man har det bestemte inntrykk at det her vil bli meget brukbart materiell for vårt framtidige virke innen dette område.

2. Formannen i Norsk Folkehjelps bedrifts- og yrkeshygieniske utvalg, dr. Arne Bruusgaard, gav en redegjørelse for sitt arbeid som lege i Statens Arbeidstilsyn og over bedrifts- og yrkeshygiene på det daværende tidspunkt og over framtidige arbeidsoppgaver.
3. Sekretær Per Borgesen redegjorde for Norsk Folkehjelps nærmeste oppgaver.

Til slutt fikk man se en svensk film om arbeiderbeskyttelse, hvordan det ikke bør være, og hvordan det bør være.

Konferansen må betraktes som vellykket, og den var besøkt av 30 deltakere.

Fangeutvalget.

Utvalget utredet visse spørsmål i forbindelse med omfanget av hjelpearbeidet og den økonomiske siden av saken, og fungerte inntil 1. oktober 1944.

Norsk Folkehjelps interimsstyre valte i møte den 20. oktober

1944 nytt fangevalg, som fikk denne sammensetning: Formann Sigurd Halvorsen, sekretær Per Borgersen, Torbjørn Henriksen, Georg Jacobsen, Idar Nordstrand og Sigurd Hoel. Fra 1. januar 1945 har organisasjonens tilsatte sekretær Omar Gjesteby tiltrådt Fangeutvalget som sekretær, og forestod det daglige arbeid sammen med formannen.

Det ble holdt en rekke konferanser og møter med bl. a. Flyktningssjefen, Svenska Norgehjälpen og Evakueringskontoret. Utvalget selv har regelmessig vært sammen for å drøfte og utrede arbeidsoppgaver som har foreligget.

I Utvalgets møte den 29. januar samme år ble formannen og sekretæren bemyndiget til å gjennomføre de arbeidsoppgaver som nedenfor kort skal oppsummerer:

Norsk Folkehjelps fangeutvalg har inntatt det prinsipielle standpunkt at omsorgen for nordmenn som under okkupasjonen har sittet i fangenskap, tilligger Staten. Ingen anstrengelser er for store når det gjelder omsorgen for våre landsmenn som har vansmektet i tyske og polske fengsler og konsentrasjonsleirer. Repatrieringen, pleie og rekreasjon m. v. må ordnes planmessig og effektivt, og vil sette de største krav til selve gjennomføringen av disse oppgaver. Myndighetene måtte derfor, både i England og Sverige, opprette organer som er underlagt Sosialdepartementet og som rår over tilstrekkelige midler.

Norsk Folkehjelp kan imidlertid løse spesialoppgaver som naturlig ligger til rette for organisasjonen.

Fangeutvalget har derfor, etter konferanse med sjefen for Repatrieringskontoret i London, byråsjef Juul, Evakueringskontorets leder i Stockholm, Kollenborg og medisinaldirektør Evang påtatt seg følgende oppgaver:

Å være rådgivende organ for Evakueringskontoret når det gjelder velferdsarbeidet.

Arbeidsområdet er:

- a) Knytting av kontakter mellom de løslatte fanger og deres pårørende.

- b) Kuratorvirksomhet.
- c) Informasjonsvirksomhet, herunder særlig:
 1. Anskaffelse av radioapparater for fangene under hjemføringen.
 2. Konsulentarbeid ved utarbeidelse av brosjyrer.
 3. Opprettelse av leirbibliotek.
 4. Anskaffelse av dagsaviser og tidsskrifter.
 5. Materiell til leiraviser.
 6. Film og filmapparater.
- d) Underholdningsvirksomhet i samleleirene, herunder særlig:
 1. Anskaffelse av instrumenter.
 2. Anskaffelse av spill, kortstokker m. v.
 3. Arrangering av eventuelle kamerataftener.
- e) Gavepakker til fangene.

Hver fange blir utstyrt med nødvendige klær, toalettsaker m. v. fra Evakueringskontoret. Fangeutvalgets gavepakke skal være et supplement til de utstyr de løslatter fanger får av Staten.

Ved henvendelse av 15. november 1944 til Svenska Norgehjälpen redegjorde Fangeutvalget for arbeidsoppgavene og søkte om kr. 150 000,—, som Svenska Norgehjälpens arbeidsutvalg besluttet å innvilge etter det oppsatte budsjett. Denne bevilgning har Svenska Norgehjälpen senere, etter søknad fra Norsk Folkehjelp, forhøyet med kr. 50 000,—, slik at den samlede bevilgning nå er inntil kr. 200 000,—, hvorav er beregnet til gavepakker kr. 150 000,— til ca. 8 000 menn og 300 kvinner i tyske og polske fangeleire, og kr. 50 000,— til gjennomførelse av de øvrige oppgaver som er nevnt under punkt c og d.

Det er forutsetningen at innkjøpene til gavepakkene — som inneholder bl. a. frukt, sjokolade, drops, røketobakk, sigaretter, pipe, seddelbok, etterbarberingsvann m. v. for mannlige fanger og for kvinner veske, frukt, sjokolade, hårbørste, sigaretter, sy- og stoppepose m. saks m. v. — skal foretas av Evakueringskontoret, men pakkes av Fangeutvalget med bistand av frivil-

lig hjelp, og at der i hver pakke skal følge med en hilsen fra Norsk Folkehjelp.

Norsk Folkehjelps fangeutvalg i Sverige har hatt direkte kontakt med i alt 23 leirer og 7 sykehus. Det er i alt utdelt 8000 pakker til menn, og 300 pakker til kvinner.

Blant de kunstnere som har opptrådt på ovennevnte steder kan nevnes: Lulu Ziegler, Svend Scot, Synnøve Gleditsch, Arne Paasche-Aasen, Ernst Glaser, Kari Glaser, Halfdan Christensen og Hans Jakob Nilsen.

Samarbeidet med de norske kontorer i Stockholm, Svenska Norgehjälpen og innenfor uvalget har vært meget godt.

Forsøk på å skaffe økonomisk støtte fra U. S. A. til Norsk Folkehjelps framtidige arbeid.

Den 2. mars 1944 ble det på Utvalget for hjelpen til de krigsherjede distrikter lagt fram en plan for «Hjelpen fra amerikanske hjelpeorganisasjoner og befolkning». Planen gikk ut på å få amerikanske hjelpeorganisasjoner til å støtte opp om hjelpearbeidet for de krigsherjede strøk etter krigen. Planen ble lagt fram for Interimsstyret i møte den 18. mars samme år. Arbeidsutvalget fikk her i oppdrag å framkomme med et detaljert forslag til innstilling, særlig med sikte på det arbeid som Haakon Lie skulle ta opp i Amerika for å skaffe penger til dette. Den endelige planen gav uttrykk for følgende:

A. Reising av helsestasjoner for mødre og barn.

En har grunn til å frykte en øket spebarnssykelighet og -dødelighet også den første tiden etter landets frigjøring. For i noen utstrekning å bremse denne utvikling og skape sunne forhold for mor og barn vil Norsk Folkehjelp søke å opprette helsestasjoner i det mest utsatte strøk. Da det i Norge for tiden rår en beydelig mangel på utstyr til reising av helsestasjoner, går Norsk Folkehjelps interimsstyre inn

for å skaffe nødvendig materiell, slik at nye stasjoner kan bli reist.

Ved Medisinaldirektoratets herværende kontor er det for Norsk Folkehjelp utarbeidet utførlige fortegnelser over det utstyr som bør skaffes til hver stasjon. Utstyret kalkuleres til kr. 8810,— pr. stasjon. N. F.s foreløbige mål er å skaffe hjelp til 10—15 stasjoner.

B. Anskaffelse av spebarnutstyr.

Landets forråd av spebarnsutstyr kan trygt sies å være forbrukt. Situasjonen for mødre med spebarn karakteriseres i beretninger fra Norge som fortvilet, når det gjelder spebarntøy og -utstyr. Norsk Folkehjelp går inn for i utlandet å skaffe spebarntøy i den utstrekning det under rådende forhold er mulig. Utstyr til en standardpakke i flere alternativ er utarbeidet av en av Norsk Folkehjelps barneleger. Behovet for barneutstyr er på det nærmeste ubegrenset.

C. Anskaffelse av ambulanserbiler.

Alt bilmateriell er sterkt nedslitt i Norge. De siste rapporter går ut på at okkupasjonsmakten planmessig er gått inn for å destruere biler den selv ikke anvender for å hindre at de i en kritisk situasjon skal bli anvendt av den norske hjemmefront.

Norsk Folkehjelp går inn for i utlandet å skaffe ambulanser i den utstrekning det er mulig. Som mål har organisasjonen foreløpig satt seg å skaffe 10 biler, som kan bli stillet til rådighet så snart som mulig, slik at de eventuelt kan settes inn i en kritisk situasjon. En kalkulerer med kr. 150 000,— til innkjøp av disse.

D. Anskaffelse av fartøy til tuberkuloseundersøkelser i fiskeridistriktene.

Norsk Folkehjelp har tidligere utarbeidet en landsplan for

skjermbildefotografering for diagnostisering av tuberkulose etter stort sett de samme retningslinjer som en i den senere tid har arbeidet med i Sverige.

Etter landets frigjøring vil organisasjonen i nært samarbeid med statsmyndighetene gå inn for å virkeliggjøre den plan som av okkupasjonsmakten ble nektet satt ut i livet.

Svenska Norgehjälpen har tidligere vist sin interesse ved å stille to komplette skjermbildeapparater til disposisjon for Norsk Folkehjelp. Disse er anvendt ved undersøkelser av norske flyktninger i Sverige, og skal senere bli brukt i Norge.

Tuberkulosen har en relativt stor spredning i de norske fiskeridistrikter. Mange grunner taler for at en så snart som mulig bør ta opp en tuberkulosematrikkel i kystdistriktene.

I dette øyemed har en særlig bruk for et fartøy som særlig kan besøke de distrikter hvor andre kommunikasjoner ikke er anvendelige.

Norsk Folkehjelp går inn for i utlandet å søke kontakt med organisasjon, bedrift eller enkeltperson som er villig til å bevilge midler til kjøp eller bygging av et fartøy som er brukbart for dette formål. Skipet kalkuleres til kr. 200 000,

E. Anskaffelse av materiell til et forebyggende helsearbeid på arbeidsplassene.

De helsemessige forhold på norske arbeidsplasser karakteriseres av formannen i Norsk Folkehjelps bedrifts- og yrkeshygieniske utvalg, lege ved Statens Arbeidstilsyn, som meget lite tilfredsstillende. Ved okkupasjonsmaktens forskjellige anlegg, hvor mellom 150—175 000 mann er sysselsatt, er de sunnhetsmessige og hygieniske forhold under enhver kritikk.

Norsk Folkehjelp går inn for anskaffelse av utstyr for legeundersøkelse av arbeidere ved bedrifter og anlegg, og vil

i utlandet søke å skaffe utstyr til dette formål. Utstyret må kalkuleres til kr. 2 500,— pr. stasjon.

Kopi av denne plan ble oversendt Medisinaldirektøren.

Formidlet ved Helsedirektøren har det i U. S. A. ved Haakon Lie vært arbeidet med å skaffe penger til organisasjonens arbeid på dette område i framtiden.

Fullmakt til Norsk Folkehjelps interimsstyre i Sverige.

Den 27. oktober 1944 fikk Interimsstyret oversendt gjennom dr. Bruusgaard fra Norsk Folkehjelps hovedstyre følgende fullmakt:

«I styremøte den 19. september 1944 av de hjemmeværende medlemmer av Norsk Folkehjelps hovedstyre ble det enstemmig besluttet å gi Norsk Folkehjelps interimsstyre i Sverige fullmakt til å opptre på vegne av og slutte avtaler i Norsk Folkehjelps navn.»

Praktisk arbeid.

Etter skriftlig anmodning fra Den norske relief-central i Sverige har Norsk Folkehjelp sagt seg villig til å forestå sortering og ompakking av vel 100 tonn skotøy og klær, hvorav noe brukt, som er kommet med Røde Kors-båter fra U. S. A. Dette arbeid pågår under vår administrasjon i samarbeid med relief-centralen. Det er tilsatt 2 menn som leder og utfører det manuelle arbeid. Disse har lønn av relief-centralen. 20 kvinner utfører gratis sorterings- og pakkearbeid.

Administrasjonen.

Etter hvert som utvalgenes utredninger og innstillinger ble lagt fram og vedtatt, ble det klart at administrasjonen trengte

et kontor og folk som helt kunne ta seg av de foreliggende arbeidsoppgaver. Saken ble drøftet på tillitsmannsmøtet den 5. november 1944 og senere i arbeidsutvalgs- og styremøter. På søknad til L.O.s Stockholmssekretariat fikk en fra Amerikansk Arbeiderhjelp stilt til disposisjon kr. 12 000,—. Beløpet dekket nødvendig kontorutstyr, husleie m. v. og lønn til sekretær og kontordame i et halvt år.

Fra 1. januar 1945 tiltrådte Omar Gjestebø som sekretær og ansvarlig forretningsfører, og fra 25. februar 1945 Mary Olsen som kontordame. Kontorplass fra 1. januar 1945 har vært skaffet hos Svenska Handelsarbetareförbundets Stockholmsavdelinger i Västmannagt. 4, og fra 1. mars 1945 har en fått leiet 2 kontorer av samme organisasjon i Vallingt. 29. Det ene kontoret er foreløbig stilt til rådighet for Norsk Håndarbeidskomité, som er dannet av en del av vår organisasjons kvinner.

Hovedstyremøte den 7. mai 1945.

Rolf Hofmo og Peder Birkeland, som var kommet til Sverige fra opphold i tyske konsentrasjonsleirer, var tilstede på dette møte.

Administrasjons- og organisasjonsforholdene i overgangstiden.

Av omsyn til at formannen og flere av Arbeidsutvalgets medlemmer samt sekretæren er utsett til å reise hjem umiddelbart ved tyskernes kapitulasjon i Norge, hadde medlemmer av Arbeidsutvalget og sekretæren drøftet administrasjons- og organisasjonsforhold med Norsk Folkehjelps generalsekretær Rolf Hofmo. Hofmo hadde på forespørsel sagt seg villig til å tre inn i sin stilling igjen, — foreløbig ved Stockholmskontoret. I henhold til dette ble følgende vedtatt:

1. Rolf Hofmo tiltrer sin stilling i Norsk Folkehjelp

- straks og velges samtidig som formann for Hovedstyret i Stockholm.
2. Pauli Jensen fortsetter sitt arbeid med Relief-varene fra U. S. A. og utarbeider rapporter for det arbeid som sorterer under ham. Når dette arbeid er avsluttet, assisterer han Hofmo med avviklingen av Norsk Folkehjelps virksomhet i Sverige.
 3. Carl Søderstrøm fortsetter sitt arbeid for Relief-Centralen til det manuelle arbeid med relief-varene er slutt.
 4. For øvrig forutsettes at de gjenværende hovedstyremedlemmer tilsetter den arbeidshjelp som finnes nødvendig for de arbeidsoppgaver Norsk Folkehjelp kommer til å arbeide med for avvikling av virksomheten i Stockholm.

Stockholms-kontoret ble avviklet 21. juni 1945, hvorefter Rolf Hofmo overtok sin stilling som generalsekretær igjen.

Hovedstyret var enig om å henstille til de hovedstyremedlemmer og sekretæren, som i den nærmeste tiden reiser til Oslo, om straks å sette seg i forbindelse med Norsk Folkehjelps hovedstyremedlemmer i Oslo for sammen med disse å ta opp arbeidet for snarest å gjenoppta Norsk Folkehjelps administrative og organisasjonsmessige virksomhet.

Under forutsetning av at de i Oslo værende hovedstyremedlemmer ikke har noe å innvende mot det, henstiller hovedstyret at Gjesteby, den første tiden fungerer som leder av kontoret, idet en forutsetter at han må få den hjelp som er nødvendig for å utføre det arbeid som skal til.

Norsk folkehjelp etter krigen.

Umiddelbart etter kapitulasjonen var Norsk Folkehjelp atter i sving. En fikk overta de tidligere lokaler i Storgt. 12. Lokalene var under okkupasjonen benyttet av Nasjonal Samlings Hjelpeorganisasjon.

14. mai 1945 holdt Norsk Folkehjelp sitt første ordinære

hovedstyremøte etter frigjøringen på Medisinaldirektørens kontor, Fr. Nansens pl. 3, rom 431, Oslo. Til stede var: Stadsfysikus A. Diesen, hovedkasserer I. B. Aase, arbeidsinspektør Aaslaug Aasland og hovedbokholder Thora Johansen. Videre var innbudt og til stede: Formannen i Norsk Folkehjelps hovedstyre og arbeidsutvalg i Sverige, forretningsfører Karsten Thorkildsen, medlem av samme og formann i Norsk Folkehjelps hjelpeutvalg i Sverige, sekretær Arne Johnsen og sekretær og leder av Norsk Folkehjelps arbeid i Sverige fra 1. januar 1945 sekretær Omar Gjestebø. Etterat Karsten Thorkildsen og Omar Gjestebø hadde redegjort for Norsk Folkehjelps arbeid i Sverige, besluttet hovedstyret å anmode Omar Gjestebø å fungere som generalsekretær og forestå administrasjonen i Oslo inntil Rolf Hofmos hjemkomst. — Man besluttet å supplere styret med Karsten Thorkildsen og Arne Johnsen, likeledes å tilstille Norsk Telegrambyrå en kort redegjørelse for Norsk Folkehjelps virksomhet i Sverige, og at arbeidet var tatt opp igjen i Norge.

På foranledning av uttalelser i Arbeidernes faglige Landsorganisasjons Sekretariat valte hovedstyret Karsten Thorkildsen og Omar Gjestebø til å drøfte med representanter fra Sekretariatet hva der kan gjøres for — med bistand fra Svenska Norgehjälpen — å skaffe frigitte fanger som trenger rekreasjon, opphold i Sverige.

Sosialkontorets arbeid.

Allerede i Sverige, mens Norsk Folkehjelp ennå var forbudt i Norge, begynte en å drøfte planene for det fremtidige arbeid hjemme. En av hovedoppgavene mente en var hjelpen til de frigitte politiske fangene. I den anledning opprettet Hovedstyret et sosialkontor, som fikk som oppgave å rettleie de forhennværende fangene eller deres etterlatte og å gi dem en midleridig økonomisk støtte.

Den 15. juni 1945 ble l.r.sakfører Jarand Aas tilsatt som

daglig leder og hovedstyret stillet samtidig kr. 50 000.— til disposisjon til utdeling blant de forhenværende politiske fangene eller deres etterlatte.

Sosialkontoret fikk en enorm søkning. De fleste ba om økonomisk hjelp i den vanskelige overgangstiden til de kom i arbeid igjen.

Ialt ga en stønad til over 900 personer, til en samlet sum av kr. 174 548.—.

Denne sum hadde det ikke vært mulig å yte hvis en ikke hadde møtt velvilje overalt hvor en henvendte seg. Først og fremst har fagforbundene og mange av de enkelte fagforeninger ytt store bidrag. Uten denne hjelpen hadde det vært umulig å få hjulpet så mange. Iberegnet private bidragsytere mottok en kr. 88 511.17.

Foruten denne økonomiske hjelp har en innkjøpt 50 divaner og delt dem ut til forhenværende fanger eller etterlatte som hadde mistet sitt innbo. I ett tilfelle har en kjøpt en del enkle møbler til en enke hvis mann ble borte med Westfalen.

Mange ønsket dog ikke bare økonomisk hjelp, men trengte råd og veiledning. Med det virvar av offentlige og halvoffentlige institusjoner som en måtte henvende seg til like etter frigjøringen, var det vanskelig å finne fram. En forklarte derfor dem fra nærmeste omegn som kom til kontoret, og tilskrev dem som skrev til oss, hvorledes de skulle forholde seg når de skulle ha gratis lægebehandling, tannlægebehandling, kreve erstatning for tapt løse, kreve erstatning for tapt arbeidsfortjeneste under fangenskapet o.s.v. En del av spørsmålene var av juridisk art, f. eks. hvor en krevet lønn i fangetiden fra arbeidsgiveren hvor kona hadde vært utro mens mannen var fange o.s.v.

Alt i alt må en kunne si at Norsk Folkehjelp har tilfredsstillet er sterkt behov ved opprettelsen av sitt sosialkontor.

Sosialkontoret har ment at dets oppgave først og fremst var av midlertidig art, nemlig den å hjelpe inntil staten selv fikk sine egne organer ferdig til å hjelpe.

En har i den anledning gjort flere henvendelser til regjeringen, spesielt da til Sosialdepartementet. En har kommet med positive forslag til forbedring i de dagjeldende lover og bestemmelser og pekt på de uheldige praktiske virkningene av mangelen på tilstrekkelig hjelp til denne gruppe av krigsrammede.

Vi mener å kunne påstå at en vesentlig del av de forbedringer som er gjort for de forhenværende politiske fangene og deres etterlatte, skyldes Norsk Folkehjelps initiativ og påtrykk.

Norsk Folkehjelps hjem for forhenværende politiske fanger.

Endel av de forhenværende politiske fangene hadde mistet sin leilighet på grunn av fangenskapet. De fleste ble hjulpet av Oppgjørskontoret, men endel klarte ikke å skaffe seg hus.

Norsk Folkehjelp tok derfor opp saken i samarbeid med foreningen Oslohjemmet, hvis egentlige formål er å hjelpe sinnslidende. Ved Oppgjørskontorets hjelp fikk en stillet Th. Heftyesgt. 21 til disposisjon. Eieren, herr skipsmekler Herman Sørensen, har stillet huset til gratis disposisjon for Norsk Folkehjelp til 1. juli 1946.

Denne store enmannsbolig ble innredet i september 1945 og kan til nød gi plass til 40 personer. Gjennomsnittlig har en hatt et belegg på 25 enkeltpersoner.

Norsk Folkehjelp har ansatt bestyrerinne, kokke, oppvaskpike og portner. De av belegget som har anledning til det betaler kr. 2.50 pr. døgn for kosten, men bor ellers gratis. De som på grunn av sykdom eller arbeidsledighet ikke kan betale noe, bor helt gratis.

Norsk Folkehjelps plan er å drive hjemmet til utgangen av juni måned d. å., idet en mener at da må de fleste ha kunnet skaffe seg hybler.

Rekreasjonsreiser for frigitte politiske fanger, deres etterlatte og slitte husmødre.

I hovedstyremøte 15. mai 1945 ble spørsmålet om det kunne gjøres noe, med Svenska Norgehjälpens bistand, for de frigitte fanger, da helst ved et rekreasjonsopphold i Sverige. I den anledning reiste Omar Gjesteby, som på denne tid fungerte som leder av hovedkontoret, til Sverige for sammen med generalsekretær Rolf Hofmo, som da foresto avviklingen av Norsk Folkehjelps Stockholmskontor, å konferere med Svenska Norgehjälpen om det fantes noen muligheter for å få ordnet dette.

Den 22. mai holdes konferanse på Svenska Norgehjälpens kontor i Stockholm med verkställande ledamot Goude fra Svenska Norgehjälpen, Rolf Hofmo og Omar Gjesteby fra Norsk Folkehjelp om Sverige kunne ta imot ca. 3000 fanger. Goude uttalte at Norsk Folkehjelp kunne gå ut fra at Svenska Norgehjälpen ville påta seg de økonomiske forpliktelser, og det arbeid som ville bli for å få saken realisert. Dessuten lovet han å ta spørsmålet opp slik at Svenska Norgehjälpen ga sin formelle tilslutning. Dessuten skulle en undersøke med Rese om hvilke innkvarteringsmuligheter som fantes.

På grunnlag av denne konferanse ble så arbeidet tatt opp og forberedt, men etter den oversikt man etter hvert fikk var behovet for rekreasjonsopphold for de frigitte fanger betydelig. Rolf Hofmo på vegne av Norsk Folkehjelp, fremholdt at man burde forsøke å få plasert 1500 i Sverige og 1500 i Norge, ialt 3000 forhenværende politiske fanger og deres pårørende. Det ble fra svensk side vist meget stor velvilje og forståelse for spørsmålet, og de utførte et meget godt forberedende arbeid.

Den 17. juli 1945 holdtes konferanse i Stockholm hvor følgende var representert: Svenska Norgehjälpen ved verkställande ledamot Goude, intendant Sjunesson, kamrer Hogstedt, Svenska Röda Korset ved generalsekretær Stiernstedt, Reso ved kontorsjef A. Wickberg og Norsk Folkehjelp ved generalsekretær Rolf Hofmo. Man ble her enige om følgende: Svenska

Norgehjälpen, Svenska Röda Korset og Norsk Folkehjelp går sammen om å plasere 1500 tidligere politiske fanger og slitte husmødre på rekreasjonsopphold i Sverige og 1500 i Norge. Rekreasjonsoppholdet skulle vare i 3 uker. Når det gjaldt de som skulle få rekreasjonsopphold i Sverige, ble det bestemt at foruten vanlig pensjonskost skulle der sørges for et ekstratillegg omfattende kjøtt, melk og egg. Likeledes skulle hver deltaker få utlevert ved ankomsten til Sverige sv. kr. 200.— i lomme penger. For Norges vedkommende lovet de svenske representanter at det skulle skaffes ekstra mat i tillegg til den vanlige kosten. Rekreasjonsoppholdene ble fordelt på 3 puljer i tidsrommet fra 17. juli til 18. september.

Norsk Folkehjelp valgte på sitt møte den 28. mai 1945 en rekreasjonskomité, bestående av Sigurd Halvorsen, Thora Johansen og dr. Arne Bruusgaard, for å få realisert planene på beste måte etter de hovedlinjer som var trukket opp. Til å forestå den daglige ledelse av rekreasjonsreisene i Sverige, valgtes Sigurd Halvorsen og for Norge Gunnar Sand.

Alt i alt kom det inn 5699 søknader, omfattende 9726 personer som fordeler seg som følger:

	Innvilget:	
1503 fanger		1158
1290 fangers pårørende ..		754
4196 husmødre		907
2737 husmødres barn		301
<u>9726</u>		<u>3120</u>
fordelt på fylkene: Søknader		
Oslo	4264	1370
Akershus	1835	531
Østfold	798	237
Hedmark	145	45
Opland	109	35
Buskerud	478	179
	Trsp. <u>7629</u>	<u>2397</u>

	Trsp.	7629	2397
Vestfold		269	94
Telemark		151	39
Aust-Agder		84	24
Vest-Agder		229	61
Rogaland		288	101
Bergen		157	69
Hordaland		120	41
Sogn og Fjordane		16	1
Møre og Romsdal		113	53
Sør-Trøndelag		280	104
Nord-Trøndelag		37	6
Nordland		100	48
Troms		195	47
Finnmark		58	35
		<u>9726</u>	<u>3120</u>
Fanger	1158	derav 124 kvinner	
Fangers pårørende	754		
Husmødre	907		
Barn	301		
		<u>3120</u>	
Menn	1034		
Kvinner	1785		
Barn	301		
		<u>3120</u>	

De som ble tatt til rekreasjonsopphold i Sverige ble fordelt på følgende steder:

Borgholm, Øland	3 kull,	202	deltakere
Gullholmen, Bohuslän	2 »	351	—
Hedman, Jämtland	2 »	170	—
	Trsp.	723	deltakere

	Trsp.	723	deltakere
Hindås pr. Göteborg	2 kull,	40	—
Hovenäset, Bohuslän	2 »	447	—
Insjön, Dalarne	1 »	144	—
Katrineholm	1 »	19	—
Marholmen pr. Stockholm	1 »	37	—
Nor-Koster, Bohuslän	1 »	48	—
Sälen, Värmland	1 »	100	—
Visby	1 »	27	—
Visingsö	3 »	95	—
Hedman (fra Nord-Norge)	1 »	126	—
Tilsammen		<u>1806 deltakere</u>	

Rekreasjonsoppholdene i Norge var fordelt på følgende hoteller og pensjonater:

Høgeset Seter, Vang i Valdres	72	deltakere
Heggenes Hotell, Øystre Slidre	96	—
Oset Hotell, Gol i Hallingdal	127	—
Grimestad Pensjonat, Tjømø	51	—
Lauvåsen Høyfjellshotell, Hundorp	148	—
Ringvold Pensjonat, Gran	35	—
Thingelstad Pensjonat, Brandbu	26	—
Hvitsten Pensjonat, Vestby st.	72	—
Landåsen Hotell, Odnes st.	228	—
Beitostølen Hotell, Fagernes	30	—
Winge Turisthotell, Tretten st.	169	—
Ustaoset Hotell, Ustaoset	200	—
Rekstad Pensjonat, Brandbu	61	—
Tilsammen		<u>1314 deltakere</u>

Utgiftene ved rekreasjonsoppholdene i Norge beløp seg til kr. 462 974.—. Rikstrykdeverket har bevilget kr. 100 000.—, Sosialdepartementet kr. 150 000.— og kr. 200 000 bevilget Svenska Donatorrepresentationen. Pensjonsutgiftene beløp seg

til kr. 343 084.—. Transport og bilutgiftene til kr. 7000.— samt bidrag til fanger kr. 58 000.—.

De norske utgifter vedrørende rekreasjonsreisene i Sverige beløp seg til kr. 250 000.—, som i sin helhet er dekket av den Svenska Donatorrepresentationen.

Reisebyrået «Reso» ordnet det tekniske arrangement ved rekreasjonsreisene i Sverige, og både reisene og oppholdet var ordnet på en utmerket måte. Ved siden av gratis reise og opphold fikk hver voksen deltaker utbetalt 200 svenske kroner, og hvert barn kr. 100.—. På en del steder var det også ordnet med moderasjon i forretningene. Ved hjemkomsten fikk hver deltaker en «svenskepakke» med mat, sigaretter o. l.

De hoteller og pensjonater som ble benyttet til rekreasjonsoppholdene i Norge var godkjent av Helsedirektoratet som rekonvalesentsteder, og Forsyningsdepartementet tildelte dem derfor rasjoner som for sykehus bestemt. Departementet ga også en del ekstratildelinger av syltetøy og kippers. Dessuten fikk hotellene kjøpe en del matvarer gjennom Svenska Norgehjælpen. Også deltakerne i reisene i Norge fikk en svenskepakke ved hjemkomsten.

Både i Sverige og Norge fikk deltakerne 3 ukers opphold, og en kan trygt si at arrangementet var meget vellykket. Deltakerne har også gitt uttrykk for at de var meget godt fornøyde. Det er heller ikke tvil om at dette tiltaket både psykisk og fysisk har hatt den største betydning for alle de som fikk nyte godt av det.

Amerikansk Arbeiderhjelp.

Amerikansk arbeiderhjelp er en hjelpeorganisasjon som er dannet av de amerikanske fagorganisasjoner. Den drev under krigen en utstrakt illegal hjelpevirksomhet i Norge. Etter kapitulasjonen har organisasjonens forvaltningsutvalg i Norge vendt seg til Norsk Folkehjelp med anmodning om samarbeid.

Høsten 1945 fikk Norsk Folkehjelp tilbud fra utvalget om å overta skøyten «Gjertrud». Skøyten hadde under krigen vært brukt til transport av flyktninger fra Norge til Sverige. Norsk Folkehjelp har mottatt gaven, og vi henviser til eget avsnitt i beretningen.

Ved kapitulasjonen hadde Amerikansk Arbeiderhjelp endel varer liggende på lager. Disse ble utdelt til trengende i Norge gjennom Norsk Folkehjelps avdelinger.

Den 16. oktober 1945 innkalte Amerikansk Arbeiderhjelp representanter fra Norsk Folkehjelp til en konferanse hvor det ble opplyst at de amerikanske arbeiderorganisasjoner hadde stillet 125 000 dollar til disposisjon for Norsk Folkehjelps arbeid i Norge i overensstemmelse med det av Norsk Folkehjelp den 18. mars 1944 utarbeidede forslag som ble godkjent av Helsedirektoratet i London.

Beløpet skulle brukes til følgende:

Utstyr til 15 helsestasjoner	33 000	dollar
Innkjøp av spebarnsutstyr	12 000	»
Innkjøp av ambulanser og mindre lastebiler	25 000	»
Flytende klinikk	47 950	»
10 bedriftslegekontorer	6 250	»

Varene skal hovedsakelig innkjøpes i U. S. A.

Amerikansk Arbeiderhjelps norske komité skal fungere som kontrollorgan.

Norsk Folkehjelp vil utarbeide planer for hvor de forskjellige helsestasjoner og bedriftslegekontorer skal plasseres. Angående den flytende klinikk er det meningen at den skal stasjoneres i Nord-Norge. Følgende komité er nedsatt for å ta seg av spørsmålet om anbud og bygging av den flytende klinikk: Dr. Bruusgaard, ingeniør Piene, sekretær Håkon Lie og sekretær Egelund.

Motorskøyten «Gjertrud».

I midten av august måned 1945 skjenket Amerikansk Arbeiderhjelp Norsk Folkehjelp en 14 tonns motorskøyte. Forutsetningen var at den skulle brukes i vårt humanitære arbeid.

Båten ble reparert og brakt i sjødyktig stand.

Den 27. november 1945 ble den sendt til Tromsø med diverse klær, matvarer o.s.v. til en verdi av ca. kr. 10 000.—. Lasten ble fordelt av Norsk Folkehjelp, Troms Distriktslag.

Båten ligger for tiden i Tromsø og skal benyttes i forsyningsarbeid, enten med Tromsø som basis eller muligens Hammerfest.

Norske barn til Sverige.

Høsten 1945 kom det tilbud til de norske myndigheter fra den svenske foreningen Rädde Barnen om å sende 2400 barn til Sverige. Regjeringen overlot følgende organisasjoner å ta seg av arbeidet:

Norske Kvinners Sanitetsforening,
Norges Røde Kors,
Norsk Folkehjelp,
Nasjonalforeningen mot Tuberkulosen, og
Oslo Menighetspleiers Fellesutvalg.

Foreningen Norden ble anmodet om å overta det tekniske arrangement med reisen.

Norsk Folkehjelp fikk i oppdrag å ta ut 420 barn i alderen 4 til 7 år fra Akershus, Buskerud og Østfold. Av disse ble 120 tatt ut fra Akershus, 150 fra Buskerud og 150 fra Østfold. Barna reiste med ekstratog til Sverige den 16. oktober 1945, og ble plasert i syd- og mellom-Sverige.

Før avreisen måtte samtlige barn gjennomgå legek kontroll og vaksinasjon. Oslo og Aker avdeling tok seg av dette arbeid med dr. Ingvald Johansen som lege.

Barna fikk en strålende mottagelse og et utmerket opphold i Sverige, og ved hjemkomsten var det tydelig å se at barna hadde hatt meget godt av oppholdet. De fleste var også oppkledd fra topp til tå.

Endel kom tilbake til Norge den 16. februar 1946, men flesteparten kom tilbake med ekstratog den 15. mars 1946.

Statens Rekonvalesenthjem Bjørøya.

Bygningen på Bjørøya ble 1. juli 1944 leiet av Staten for 10 000 kr. året. Kontrakten løper ut 1. juli 1949.

Nazistene brukte hjemmet til internering av asosiale kvinner (tyskertøser).

Etter krigen mente helsedirektoratet at hjemmet kunne benyttes til rekreasjonsopphold for hjemvendte syke sjøfolk eller andre som har vært i England eller Amerika, som er blitt syke ute og trenger et slikt opphold. Dessuten også tidligere fanger.

Tanken ble realisert i samarbeid med Norsk Folkehjelp. Driften av hjemmet ble ordnet på den måte at Staten ydet et tilskudd pr. pasient med kr. 6.— pr. dag, Trygdekassene kr. 8.— pr. dag. Norsk Folkehjelp ansatte bestyrer og betalte denne. Bestyrer den hele tid har vært A. Isaksen.

Hjemmet har gjennomsnittlig hatt et belegg på 35 menn og 5 kvinner. Foruten bestyrer er det sykepleierske, kokke, tre piker samt gårdsgutt.

Norsk Folkehjelp har forsøkt å gjøre det hyggeligst mulig for pasientene. Der er skaffet bøker, tidsskrifter, aviser, radio, samt kjørt film en gang i uken. En har dessuten skaffet de av pasientene som har trengt det klær og sko. Til jul fikk de hver sin pakke inneholdende strømper, tobakk, sigaretter og sjokolade. Likeledes er det utlånt 10 par ski til fri avbenyttelse.

Da enkelte av pasientene har ytret ønsket om å drive med treskjæringsarbeid har vi sendt hjemmet endel verktøy.

En har nå fra Helsedirektoratet fått melding om at hjemmet tenkes nedlagt 1. juli 1946.

Utdelinger.

Fra eget lager er det siden frigjøringen delt ut 6120 klesplagg til 2040 personer. Hertil kommer 25 senger, 46 madrasser, 254 ulltepper, 36 vattepper, 139 laken, 144 putevar, 23 dynetrekk, 110 pakker babytøy, 50 pakker småbarntøy og 40 m. lerret. 47 av våre avdelinger har stått for utdelingen av amerikanske gaveklær. Tilsammen har disse delt ut 86,7 tonn klær.

Av matpakker er det i alt delt ut 10 000 stk., herav faller 3120 på rekreasjonsreisene i Sverige og Norge, og 5500 på Luciainnsamlingen.

I direkte pengebidrag er det utbetalt kr. 18 300.— til 84 personer.

Ved disse utdelinger har en hele tiden fulgt det prinsipp at det kun er de som trenger det, som er kommet i beraktning. En har fortrinnsvis hjulpet fanger og fangers pårørende, barnerike familier, sjøfolk, syke og gamle.

Hjelpen til Nord-Norge.

Til våre avdelinger i Nord-Norge er der i alt sendt 3,3 tonn klær, sengeutstyr og husgeråd. Hertil kommer diverse brukte møbler. Dessuten har en til evakuerte nordfra — i alt 32 familier — delt ut fra vårt lager 360 klesplagg. Til dette kommer de 183 kasser og 10 kartonger kjøkkentøy fra Foreningen Norden i Leksand i Sverige.

I bidrag til vår Finnmarkshjelp er det innkommet i alt kr. 70 114.41. For det resterende beløp — i alt kr. 67 865.41 er innkjøpt i Sverige verktøy, sager, økser, spader o. l.

Luciainnsamlingen.

Den 12. september 1945 fikk Norsk Folkehjelp meddelelse fra Lucia-komiteen i Göteborg om at denne var villig til å stille inntekten av årets Luciaarrangement til disposisjon for fanger og fangers pårørende i Oslo. En ble senere enige om at gaven skulle skje i form av matpakker som skulle deles ut til jul. Lucia-komiteen regnet med å samle inn 50 000 til 75 000 kroner til dette formål.

En fikk av Fangeregistret i Oslo opplyst at det var ca. 5500 fanger og fangers etterlatte i Oslo, og samme antall pakker ble bestilt. Svenska Norgehjälpen påtok seg pakkingen og forsendelsen til Oslo. Prisen pr. pakke ble ca. 12 sv. kroner.

Etter innbydelse av Luciakomiteen i Göteborg sendte Norsk Folkehjelp en tidligere fange, fru Ingrid Haugen, til Göteborg for å delta i innsamlingsarbeidet der. Likeledes ble Grini-orkestret sendt i samme ærend.

13. desember 1945 ankom Lucia med terner til Oslo, fulgt av representanter for Göteborg by. De fikk en strålende mottagelse, og Oslo by holdt en lunsj for gjestene dagen etter.

Samme kveld arrangerte Norsk Folkehjelp et festmøte i Colosseum, hvor 2000 tidligere fanger var innbudt gratis. Oslo bys ordfører holdt velkomsttalen.

14. og 15. desember deltok Lucia med terner i 2 nattineer arrangert av Norsk Folkehjelp, solgte lodder til vårt lynlotteri, samt deltok ved de 2 uleveringssteder for pakker, Steen & Strøm og Samvirkelaget.

Husmorferie.

Som bekjent har Norsk Folkehjelp husmorferie som en av sine oppgaver. I den anledning har hovedstyret besluttet å opprette et fond for husmorferie, hvis inntekt skal brukes til gjennomføring av husmorferien.

Hovedstyret har bedt distriktslaga søke å arrangere feriekolonier for mødre og barn til sommeren. Foreløbig har en fått melding om at Vestfold distriktslag og Oslo og Akershus distriktslag forbereder husmorkolonier, men en håper at flere distriktslag kan makte å arrangere kolonier allerede i sommer. Vi kan nok ikke regne med at dette arbeid kan komme i gang for alvor før til neste sommer. Man vil i år i første rekke konsentrere seg om å skaffe ét feriefond for husmødre. Det vil bli solgt spesielle feriebonjer, og samtlige avdelinger er pålagt å arrangere spesielle tilstelninger til inntekt for fondet. Det er også trykt en spesiell propagandaplakat for dette øyemed.

Oppholdet på disse feriekoloniene skal vare i 14 dager. Uttakingen vil skje etter behovsprinsippet, og det er adgang til å søke for husmødre som er vanskelig stillet og som selv ikke har anledning til å skaffe seg landopphold. Det skal også være anledning til å ta med barn hvis dette er nødvendig, og det vil bli ordnet med barnepleiersker og parktanter til å ta seg av barna.

Hjelpen til Østerrike.

I februar 1946 fikk Norsk Folkehjelp en anmodning fra Fri Østerriksk Forening i Norge om å sette i gang en hjelpeaksjon for nazistenes ofre i Østerrike som ved fredsslutningen kom ut fra konsentrasjonsleirene og til østerrikske frihetskjemperes etterlatte. De 3 demokratiske politiske partier i Østerrike har i fellesskap dannet en velferdsinstitusjon ved navn «Folkesolidaritet». Denne institusjon støttes både av regjeringen og Wien kommune. Den hjelp som kunne skaffes fra Norge skulle da distribueres gjennom denne organisasjon.

På grunnlag av denne henvendelse har Norges Røde Kors og Norsk Folkehjelp gått sammen om en innsamlingsaksjon til Østerrike. Det vil bli innkjøpt varer som Norge selv kan unnvære, fortrinnsvis tran og fiskeprodukter. Innsamlingen har

fått tilslutning fra Norsk Arbeidsgiverforening og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Pr. 25. april 1946 har Norsk Folkehjelp fra eget lager sendt 105 tonn matvarer til Østerrike. Pr. samme dato er det innkommet i bidrag på konto «Hjelp Østerrike» kr. 35 000.—.

Det er nå anskaffet et lager for å kunne ta imot de varer som bedrifter, forretninger og private vil gi til samme formål.

Det er en forutsetning at hjelpearbeidet skal utvides til å omfatte alle nødlidende land i Europa.

Badstusaka.

I oktober 1939 nedsatte Sosialdepartementet etter forslag fra idrettsorganisasjonene Statens Badstukomité, som besto av Robert Kloster, A. L. Kovensky og Olav Tveten. Komiteens mandat var å utarbeide idrettsbadstuer og for øvrig undersøke hvilke badstutyper som var de beste for den alminnelige hygiene. Det resultat Statens Badstukomité kom til, var at den beste og mest effektive form var at badstuene ble plasert i laftede hus og at ovnene ble murt av teglsten og ildfast sten. De utarbeidede tegninger til små, enkle badstuer ble tiltrådt av Norges Idrettsforbund, og mellom dette og Norsk Folkehjelp ble det opptatt et intimt samarbeid, slik at Norsk Folkehjelp ble Idrettsforbundets konsulent når det gjaldt badstusaka.

4. november 1940 avsatte Norsk Folkehjelp 100 000 kroner til støtte for reising av badstuer i de krigsherjete strøk og på landsbygda for øvrig, likesom arkitektene A. L. Kovensky og Olav Tveten ble ansatt som tekniske konsulenter.

Det viste seg — hva man jo også var klar over på forhånd — at det var en veldig interesse for spørsmålet, i det reising av badstuer jo er relativt billig i forhold til andre badeformer. Vi fikk i løpet av et par måneder hundrevis av henvendelser fortrinnsvis fra landsbygda — fra de små, avstengte grenner og fra

fiskeridistriktene. Imidlertid kom krigen og satte en stopper for en videre utvikling. I begynnelsen av krigen oppstod der en nokså ondartet divergens mellom idretten og Norsk Folkehjelp på den ene side og Norges Badeforbund på den annen side, i det det fra Badeforbundets side ble reist en ensidig agitasjon for de såkalte badstu-jernovner, som forøvrig Statens Badstukomité mente var en uriktig form. Ved krigens slutt valte Norges Badeforbund en ny ledelse, og denne søkte da om å etablere et samarbeid når det gjaldt badstusakens reising i vårt land.

Man ble enig om å nedsette en komité omfattende representanter for følgende institusjoner: Norsk Folkehjelp, Norges Badeforbund, Norges Idrettsforbund, Rikstrygdeverket og Trygdekassenes Landssammenslutning. Samtlige har oppnevnt sine representanter, som er: Generalsekretær Rolf Hofmo, professor Axel Strøm, sekretær Øystein Egelund, byråsjef Rasmussen og direktør R. G. Caspersen. Da samtidig Norges Badeforbund også er konsulent for Norges Røde Kors og Norske Kvinners Sanitetsforening når det gjelder badstusaka, vil således også alle de helseorganisasjoner som arbeider med disse saker, bli omfattet av samarbeidet. Vi skal også i nærmeste framtid ha konferanse med Norges Fiskarlag med spesielt henblikk på reising av badstuer i forbindelse med fiskeriene, først og fremst i Lofoten.

Etter hvert som gjenreisningen skyter fart, har også spørsmålet om badstuer fått fornyet aktualitet, og til Norsk Folkehjelp strømmer der sadig inn anmodninger om bidrag og om teknisk bistand fra idrettslag, fra skogs- og fjellbygder, fortrinsvis fra de små.

Norsk Folkehjelp har sett som en av sin første oppgaver å hjelpe alle disse som søker om teknisk bistand og bidrag til bygging av badstuer, og har i sitt siste hovedstyremøte den 3. mai vedtatt å ansette A. L. Konvensky som teknisk konsulent for badstusaka, samt har det avsatt kr. 100 000 til stønad til opprettelse av badstuer.

Bedrifts- og yrkeshygiene.

På initiativ av Norsk Folkehjelp innkalte Sosialdepartementet til en konferanse den 8. desember 1945 til behandling av bedrifts- og yrkeshygiene. Følgende organisasjoner var representert på konferansen:

- Arbeidernes Faglige Landorganisasjon,
- Norsk Arbeidsgiverforening,
- Statens Arbeidstilsyn,
- Rikstrygdeverket,
- Den norske Legeforening,
- Norsk Hygienisk forenings Bedriftslegeutvalg,
- Vern og Velferd,
- Norges Industriforbund,
- Den norske Ingeniørforening,
- Norske Arkitekters Landsforbund,
- Forsynings- og Gjenreisingsdepartementet,
- Komiteen for Oppretting av Produksjonsutvalg,
- Arbeidernes Opplysningsforbund,
- Norsk Forening for Sosialt arbeid og
- Norsk Folkehjelp.

Møtet ble ledet av statsråd Oftedal, og det ble holdt følgende korte utredninger:

- Sjefsinspektør Lorange: Arbeidstilsynets oppgaver.
- Sekretær Arnfinn Olsen: Erfaringer fra arbeidet.
- Sekretær Per Borgersen: Retningslinjer for framtidige opplysningsarbeid.
- Dr. Arne Bruusgaard: Aktuelle bedrifts- og yrkeshygieniske problemer.
- Dr. med. Håkon Natvig: Helsekontroll av arbeiderne ved bedriftsleger.

Konferansen vedtok å sende følgende resolusjon til Sosialdepartementet:

Deltakerne i konferansen om fremme av bedrifts- og yrkes-

hygiene er enige om å henstille til departementet snarest mulig å opprette et yrkeshygienisk institutt og en sykehusavdeling for yrkeshygiene.

Før Norsk Folkehjelp ble oppløst ble det dannet en rekke sanitetsgrupper ved bedriftene. Dette arbeid er gjenopptatt, og Norsk Folkehjelp vil i samarbeid med fagorganisasjonene finne fram til et intimt samarbeid med de nyopprettede produksjonsutvalg.

Som det vil framgå av avsnittet: Amerikansk Arbeiderhjelp vil det for de midler som de amerikanske fagorganisasjoner har innsamlet bli opprettet 10 bedriftslegekontorer.

Bedriftsanitet – Boligsanitet – Idrettssanitet.

Fagkongressen 1938 gav sin tilslutning til det yrkeshygieniske arbeid som inntil da var tatt opp gjennom Arbeidersaniteten. Apellen ble fulgt landet over, og da Arbeidersaniteten i januar 1940 gikk inn i den bredere helseorganisasjon Norsk Folkehjelp, var det allerede utdannet 14 tusen sanitetsmannskaper og innkommet rapporter over 7 tusen skadersom var ytet førstehjelp.

Under hele krigen fant sanitetsmannskapene sin plass i det sivile luftverns sanitet i bedrifter og boliger, og i Mil.orgs tjeneste. Den nytte de har utført kan ikke uttrykkes i samlet tall.

Etter frigjøringa ble arbeidet tatt opp for å nyttiggjøre disse krefter i det praktiske helsearbeid på arbeidsplassene, i hjemmene og under idrett og friluftsliv. Dette søkes oppnådd ved organiseringen av bedriftsanitet, boligsanitet og idrettsanitet.

Hvilke oppgaver har bedriftsaniteten?

1. Førstehjelp ved skader og ulykker. Påse at førstehjelpsutstyret alltid er i orden.

2. Kamp mot arbeidsulykkene, ved i hvert tilfelle å klarlegge årsaken, og i samarbeid med klubbstyret, produksjonsutvalgene og bedriftslegen søke årsaken fjernet.
3. Kamp mot yrkessykdommene gjennom saklig opplysning og vernetiltak.
4. Bedre bedriftskultur.
5. Riktig mat på arbeidsplassen. (For å samle og bearbeide erfaringene fra bedriftsbespisningen, vil spørreskjema bli utsendt fra Norsk Folkehjelp til alle bedrifter.)
6. Motvirke de uheldige følger av ensidig arbeidspress ved aktivt å medvirke til gymnastikk og bedriftsidrett under helsemessig betryggende former.
7. Arbeide for penere bedriftsexteriører ved konkurranser mellom de enkelte bedrifter.

Hvordan skal bedriftsaniteten organiseres?

Vi begynner nedenfra, ute i distriktet, på den enkelte arbeidsplass:

Her kan bedriftsaniteten organiseres som egen selvstendig gruppe, eller ved tillitsmenn (i alle avdelinger) som søker kontakt med tillitsmenn fra andre bedrifter i samme eller nærbeslektet bransje og danner fagsanitetsgruppe. Her kan de lettere ta opp de yrkeshygieniske spørsmål som vedrører denne spesielle gren av arbeidslivet.

De enkelte bedriftsaniteter står tilsluttet den lokale Folkehjelpsforening hvor de kan få delta i det øvrige Folkehjelpsarbeide gjennom Idrettsanitet, boligsanitet m. v. Bedriftsaniteten bør være representert i produksjonsutvalget, og være bedriftslegens tillitsmann i det daglige tilsyn.

Bedriftsanitet over hele landet.

Rundt om i alle Norsk Folkehjelps distriktslag blir nå arbeidet tatt opp.

Når arbeidet til en viss grad har stått «på stedet marsj» siden frigjøringa, skyldes det at alt materiell tilhørende Norsk Folke-

hjelp ble brent av tyskerne og N.S., og det nye materiell er blitt sinket i utarbeidelsen.

Disse ting vil med det aller første foreligge ferdig, og gi arbeidet et voldsomt puff framover:

1. Lærebok i Førstehjelp og Yrkeshygiene. Boka blir en praktisk håndbak for både førstehjelpsarbeidet og det forebyggende helsearbeid.
2. Standardisert førstehjelpsutstyr for bedrifter, førstehjelp i skog og mark, lommeapotek, m. v. Dette vil bli formidlet gjennom Norsk Folkehjelps Salgsentral.
3. Instruktive plakater bl. a. om:
 - a) 5 min. gymnastikkprogram for forebyggelse av arbeids-tretthet og yrkesneuroser.
 - b) Riktig mat på arbeidsplassen.
 - c) Badstubadet som norsk folkebad.
 - d) Til kamp mot arbeidsulykkene! Lages dels som tavle, med daglig ajourføring av antall påfølgende ulykkesfrie dager og tidligere rekord.
4. Lysbilledserier over praktiske yrkeshygieniske spørsmål til utlån for foreleserne.

Til Norsk Folkehjelps styre er det knyttet 8 faste utvalg for de forskjellige arbeidsoppgaver:

Opplysningsutvalget.

Rådgivende legeutvalg.

Kostholdsutvalget.

Helsestasjonsutvalget.

Badstuutvalget.

Utvalget for feriekolonier for mødre og barn.

Utvalget for bedrifts- og yrkeshygiene.

Sanitetsutvalget.

Til samtlige utvalg er knyttet sosialmedisinsk interesserte eksperter. Alle de sosialmedisinske, i første rekke yrkeshygieniske spørsmål man kan stå overfor, vil man få svar på ved henvendelse til Norsk Folkehjelp.

Økonomien.

Da Norsk Folkehjelp 12. september 1941 ble overtatt av nazistene, ble det beslaglagt ialt kr. 341 955.54. Det vesentligste av dette beløp tilhører hovedkontoret og dets forskjellige utvalgs fonds. Endel av beløpet tilhører våre distriktslag og avdelinger. De fleste av underavdelingene har sendt inn sine krav, og en har hittil registrert krav på erstatning for ca. kr. 116 000.—. Det vesentligste av denne sum består av beslaglagte kontanter og bankinnskudd. Da Norsk Folkehjelp etter frigjøringa opptok arbeidet igjen, var det bare kr. 68 000.— til disposisjon, og som var de eneste midler N.S. ikke hadde kommet over.

På N. S. H.s konto i Oslo Sparebank er innestående kr. 293 000.— som nå er sperret, og det har ennå ikke vært mulig å få løsgjort disse midler.

Norsk Folkehjelp hadde ved beslagleggelsen et meget stort lager av matvarer og forbruksartikler. En regner med at varer for kr. 166 000.— ble sendt til Nord-Norge til fordeling. Noe ble gjemt unna på forskjellige plasser i Oslo's nærhet. Dette skjedde like før beslagleggelsen. Hvor meget av varene til Nord-Norge som ble fordelt til foreningene, og hvor meget som ble beslaglagt av N.S. eller tyskerne, har vi ennå ikke fått brakt helt på det rene. N.S. beslagla på vårt lager i Oslo varer for kr. 140 000.—. Etter freden overtok vi en restbeholdning til en verdi av kr. 14 000.—. Tapet blir her således kr. 126 000.—.

Takket være den store forståelse som Landsorganisasjonen og fagforbundene har vist gjennom ytelser av sine store bidrag, har det vært mulig å få reist organisasjonen på nytt. Ialt har Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon og dens tilsluttede fagforbund ytet bidrag for tilsammen kr. 218 000.— som fordeler seg således:

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon kr. 25 000,—

Norsk Arbeidsmannsforbund	kr.	5 000,—
Norsk Bekledningsarbeiderforbund	»	5 000,—
Norsk Baker- og Konditorforbund	»	3 000,—
Norsk Bokbinder- og Kart.arb.forbund	»	5 000,—
Norsk Bygningsarbeiderforbund	»	10 000,—
Norsk Centralforening for boktrykkere	»	5 000,—
Norsk Formerforbund	»	3 000,—
Norsk Gullsmedarbeiderforbund	»	3 000,—
Norges Handels- og Kontorfunksj.forbund	»	10 000,—
Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund ...	»	1 500,—
Norsk Høvleriarbeiderforbund	»	5 000,—
Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund	»	25 000,—
Norsk Jernbaneforbund	»	15 000,—
Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund	»	10 000,—
Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund	»	3 000,—
Norsk Kommuneforbund	»	25 000,—
Norsk Litografisk og Kjemigraf.forbund	»	1 000,—
Norsk Lokomotivmannsforbund	»	5 000,—
Norsk Nærings- og Nydelsesmiddelarb.forbund	»	10 000,—
Norsk Papirindustriarbeiderforbund	»	10 000,—
Norsk Postforbund	»	3 000,—
Norsk Sjømannsforbund	»	5 000,—
Norsk Skinn- og Lærarb.forbund	»	1 000,—
Norsk Skog- og Landarbeiderforbund	»	1 500,—
Norsk Skotøyarbeiderforbund	»	3 000,—
Norsk Tekstilarbeiderforbund	»	3 000,—
Norsk Telegraf- og Telefonforbund	»	1 000,—
Norsk Transportarbeiderforbund	»	10 000,—
Norsk Treindustriarbeiderforbund	»	3 000,—
Norsk Tobakkarbeiderforbund	»	3 000,—

Tilsammen kr. 218 000,—

Fra fagforeninger er det ytet bidrag på tilsammen kr. 27 000.—. Her bør spesielt nevnes Oslo Transportarbeider-

forening som bevilget kr. 20 000.— til N. F.s vanlige virksomhet og kr. 5 000.— til Sanitetsutvalget i Oslo og Aker.

Opplysningsarbeidet.

Ved siden av det opplysningsmateriell som hittil er sendt ut, forbereder Norsk Folkehjelps Opplysningsutvalg endel nytt propagandamateriell. Det er meningen at brosjyren «Hva er Norsk Folkehjelp» senere skal komme ut i en større og forbedret utgave, og at det skal trykkes små foldere om de enkelte helseoppgaver. Det er også drøftet å lage propagandaplakat om badstusaka, riktig mat på arbeidsplassen, kampen mot arbeidsulykkene osv. Man vil også forsøke å skaffe filmer til det samme øyemed.

Det forberedes 2 studiekurs for tillitsmenn i Norsk Folkehjelp. Det ene skal behandle Norsk Folkehjelp og dens oppgaver samt praktisk organisasjonsarbeid. Det andre skal legges an som instruksjonskurs for sanitetsgruppene. Kursene vil bli holdt på Malmøya i tiden 29. september til 13. oktober 1946.

Agitasjon.

Agitasjonsvirksomheten har hittil hovedsakelig innskrenket seg til enkelt-foredrag på Øst- og Sørlandet.

I Rogaland har dessuten Rasmus Jonassen og Olav Moen holdt endel møter, og i Trøndelag har Sigurd Wiken reist på en kortere turné for Norsk Folkehjelp. Sistnevnte turné resulterte i dannelsen av en rekke folkehjelpsavdelinger.

Organisasjons- og propagandamateriell.

Da Norsk Folkehjelp gjenopptok sin virksomhet var alt organisasjon- og propagandamateriell ødelagt av nazistene. Det var også vanskelig å få trykt nytt da alle trykkeriene var overbelastet med arbeid. Etter hvert har man imidlertid fått fram endel materiell, og følgende trykksaker er sendt ut til avdelingene:

Medlemsbøker	10 000	eksempl.
Krigsmedlemskort	5 000	—
Norsk Folkehjelps lover	6 300	—
Brosjyren «Hva er Norsk Folkehjelp»	50 000	—
Møteplakater	20 000	—
Instruks for regnskapsføring	500	—
Kursbevis for sanitetsgruppene	5 000	—

Det arbeides videre med brosjyrer om badstusaka, om drifts- og yrkeshygiene og en førstehjelpsbok for sanitetsgruppene. Det er videre trykt én spesiell plakat for arrangementer til inntekt for feriefondet for husmødre, og 100 000 bonger som skal selges til inntekt for fondet.

Norsk Folkehjelps film «En hjertesak» er under bearbeidelse og ventes ferdig i løpet av den nærmeste framtid.

Organisasjonen.

Da Norsk Folkehjelp ble oppløst i september 1941 ble alle dens eiendeler beslagnagte av nazistene. Det samme var også tilfelle med distriktslag, avdelinger og foreninger. Over hele landet stod derfor organisasjonen på bar bakke da man skulle ta fatt på arbeidet etter kapitulasjonen. Med den organisatoriske oppbygging Norsk Folkehjelp har, var det også naturlig at dens ledende folk i den første tiden etter kapitulasjonen var opptatt med gjenreisningen av andre organisasjoner. Stortingsvalg og kommunevalgene la også stort beslag på interesse og

arbeidskraft. Fra Norsk Folkehjelps side har man derfor ikke villet forsere gjenreisningen av Folkehjelpens avdelinger før fagforeningene, idrettsforeningene og andre kollektivt tilsluttede foreninger var kommet igang. Først i 1946 tok man derfor for alvor opp arbeidet med gjenreisningen av avdelinger, folkehjelpsforeninger og sanitetsgrupper. Etter hvert har også de fleste distriktslaga kommet i virksomhet.

I første omgang er det lagt særlig vekt på å få fagforeningene til å gjenoppta sitt medlemsskap, og å få nye med. Med tilslutning fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon ble det i januar i år gjennom samorganisasjonene sendt sirkulære til samtlige fagforeninger i landet med oppfordring til å bli med i Norsk Folkehjelp. En stor del av fagforeningene har også fulgt oppfordringen. Pr. 10. april 1946 er det kommet rapporter til hovedkontoret om at 243 fagforeninger har meldt seg kollektivt til Norsk Folkehjelp. Rapportene har dog vært endel ufullstendige, og en kan trygt regne med at det dobbelte antall fagforeninger er tilmeldt.

Følgende distriktslag er nå i virksomhet:

Østfold,
Oslo og Akershus,
Opland,
Vestfold,
Telemark,
Sørlandet,
Rogaland,
Sunnmøre,
Romsdal,
Nordmøre,
Namdal og Helgeland,
Salten og
Troms.

Videre vil Trøndelag og Hedmark distriktslag bli reorganisert med det første.

86 avdelinger, 28 folkehjelpsforeninger og 59 sanitetsgrupper er i virksomhet.

38 landsomfattende organisasjoner står kollektivt tilsluttet Norsk Folkehjelp representerende 660 330 medlemmer.

Norsk Folkehjelps hovedstyre og faste utvalg.

Hovedstyret:

Formann: Stadsfysikus A. Diesen. Varaformann: Hovedkasserer I. B. Aase. Styremedlemmer: Hovedbokholder frk. Thora Johansen, forretningsfører Thorbjørn Henriksen, redaktør Jonn Vraa, statsråd frk. Aslaug Aasland, sekretær Sigurd Halvorsen med sekretær frk. Neimi Lagerstrøm, dr. Arne Bruusgaard, dr. Arne Otto Johansen som varamenn.

Rådgivende medlemmer: Helsedir. Karl Evang, forretningsfører Karsten Thorkildsen, sekretær Arne Johnsen. Generalsekretær: Rolf Hofmo. Kontorsjef: Øystein Egelund. Sekretærer: Knut Werner og Kåre W. Larsen.

Det rådgivende legeutvalg: Dr. Arne Bruusgaard, formann, dr. med. Ustvedt, professor Aksel Strøm.

Opplysningsutvalget: Sekretær Knut Werner, formann, dr. Jonn Caspersen, nestformann, dr. Arne Otto Johansen, dr. Otto Galtung Hansen, sekretær Sigurd Halvorsen, dr. Arne Bruusgaard, sekretær Arne Johnsen.

Utvalgets sekretær: Erling Thorolvsson.

Kostholdsutvalget: Dr. Otto Galtung Hansen, formann, konsulent Bjørnstad, dr. Alf Seweriin.

Utvalgets sekretær: Kåre W. Larsen.

Badstuutvalget: Generalsekretær Rolf Hofmo, formann, sekretær Sigurd Halvorsen, direktør Gunnar Caspersen, arkitektene Tveten og Konvensky.

Utvalgets sekretær: Øystein Egelund.

Helsestasjonsutvalget: Dr. Jonn Caspersen, formann, dr. frk. Tretteberg, sekretær Øystein Egelund.

Utvalget for feriekolonier for mødre og barn: Dr. Jonn Caspersen, formann, hovedbokholder frk. Thora Johansen, dr. Alf Seweriin, dr. Arne Otto Johansen.

Utvalgets sekretær: Erling Thorolvsson.

Utvalget for bedrifts- og yrkeshygiene: Dr. Arne Bruusgaard, formann, statsråd frk. Aslaug Aasland, skoleinspektør Sønnik Andersen, dr. Arne Otto Johansen, sekretær Per Borgersen.

Utvalgets sekretær: Kåre W. Larsen.

Bedring av folkehelsen.

Gjenreisningen av vårt land er ikke bare et spørsmål om bygging av boliger, industri, reising av transportvesen og kommunikasjoner, men også et spørsmål om gjenreising, bevarelse og utbygging av helsetilstanden i vårt land. En gjenreising som skjer på bekostning av det arbeidende folks helsetilstand må med alle krefter bekjempes. Så langt det er mulig må man sørge for at menneskene kan bo og arbeide under de best mulige hygieniske vilkår, og at arbeiderne blir best mulig beskyttet mot arbeidslivets ulykker og sykdommer. Helsetilstanden i Norge i dag er dårligere enn man trodde, og anledning til å motvirke denne er på grunn av okkupasjonen ikke så tilfredsstillende som før krigen.

Norsk Folkehjelp uttaler håpet og forvisningen om at de fagorganiserte arbeidere som utgjør tyngden i Norsk Folke-

hjelp, vil fortsette å understøtte og aktivt medvirke til gjennomførelsen av de helseoppgaver som Norsk Folkehjelp har satt seg som oppgave å løse. Slik at man på dette felt kan nå fram til en større beskyttelse og bedring av folkehelsen.

Oslo, 6. mai 1946.

NORSK FOLKEHJELP

A. Diesen,

formann.

Rolf Hofmo,

generalsekretær.

Alle kan og bør bli medlemmer i Norsk Folkehjelp.

Bare to kroner året i medlemskontingent.

Lovens paragraf 4 lyder så:

«Medlem av Norsk Folkehjelp kan enhver bli som anerkjenner Norsk Folkehjelps formål og retningslinjer.

Opptakelse i organisasjonen skjer på følgende måte:

1. Enkelt personer gjennom individuell medlemskap i folkehjelpsforeningene.
2. Lokale foreninger tilsluttes kollektivt Norsk Folkehjelps stedlige avdeling.
3. Organisasjoner, private sammenslutninger, institusjoner og firmaer som er landsomfattende, tilsluttes kollektivt hovedorganisasjonen.
4. Institusjoner, private sammenslutninger og firmaer av lokal art tilsluttes lokalavdelingen eller folkehjelpsforeningen på stedet.»

Individuelt tilsluttede medlemmer betaler kr. 2.— pr. år til folkehjelpsforeningen.

Kollektivt tilsluttede foreninger betaler kontingent til den stedlige avdeling med kr. 10.— pr. år for de første påbegynte 100 medlemmer, siden kr. 10.— pr. påbegynt 50 medlemmer.

Landsomfattende organisasjoner som er kollektivt tilmeldt, betaler en årlig kontingent av kr. 10.— pr. påbegynte 500 medlemmer.

Sammenslutninger, institusjoner og firmaer som er landsomfattende, betaler et årlig bidrag på minst kr. 50.—.

Institusjoner, private sammenslutninger og firmaer av lokal art betaler et årlig bidrag på minst kr. 25.—.

Vårt mål er:

et sunt og sterkt folk.